

PRIKAZI / REVIEWS

**HEBRANG GRGIĆ, IVANA; BARBARIĆ, ANA.
THEIR FARAWAY HOME: THE STORY OF CROATS
IN NEW ZEALAND THROUGH PUBLICATIONS.
ZAGREB: NAKLADA LJEVAK; DUNEDIN;
CHATSWOOD: EXISLE PUBLISHING, 2023.**

Krajem 2023. godine područje proučavanja nakladništva i migracija, odnosno nakladničkih i bibliografskih praksa Hrvata u iseljeništvu, obogaćeno je novim ukoričenim izdanjem na engleskome jeziku *Their faraway home: The Story of Croats in New Zealand through publications* autorica, sveučilišnih profesorica Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Ivane Hebrang Grgić i Ane Barbarić. Knjiga je objavljena u suizdavaštvu australskoga i novozelandskoga izdavača Exisle Publishing i Naklade Ljevak te predstavlja nadopunjeno, prošireno i prevedeno izdanje knjige *Ni s kućom ni bez kuće* iz 2021. godine, koja je također od konca 2023. godine dostupna u otvorenome pristupu u repozitoriju projekta Hrvatski iseljenički tisak, kao i u repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu ODRAZ. Osim na prodajnim kanalima, fizički primjerci knjiga dostupni su za posudbu u knjižnicama u Hrvatskoj, ali i u inozemstvu, primjerice, u Kongresnoj knjižnici u Washingtonu, u Nacionalnoj knjižnici Novoga Zelanda u Wellingtonu i Nacionalnoj knjižnici Australije u Sydneyju te Državnoj knjižnici New South Wales u Australiji.

Urednica je knjige Nives Tomašević iz Naklade Ljevak, recenzentice engleskoga izdanja sveučilišne su profesorice Maja Krtalić (Victoria University of Wellington, Novi Zeland) i Jasna Novak Milić (Macquarie University, Australija), dok je redaktorica teksta Madeline Collinge.

Knjiga *Their faraway home*, kao i njezina prethodnica *Ni s kućom ni bez kuće*, donosi rezultate projekta „Hrvatski iseljenički tisak“ u okviru kojega sveučilišne profesorice i autorice Ivana Hebrang Grgić i Ana Barbarić od 2019. godine kontinuirano proučavaju nakladničku djelatnost i komunikaciju Hrvata u Novome Zelandu i Australiji od vremena prvih iseljenika, 1850-ih pa sve do danas. Istraživanje je otkrilo mnogo skrivenih priča i sudbina pripadnika tzv. male povijesti koje su autorice učinile dostupnima kroz bibliografske i digitalizacijske procese, a rezultate projektnih istraživanja možemo pronaći na stranicama tih dviju knjiga: hrvatsko izdanje iz 2021. godine odnosi se na projektne faze od 2019. do 2020.

godine, dok se u engleskome izdanju knjige iz 2023. godine značajno proširenje i nadopuna odnose na razdoblje projekta, rezultate i nove spoznaje do kojih se došlo kroz projektne aktivnosti od 2021. do 2023. godine.

Razmatrajući kvalitativno-kvantitativno, informacije koje su novost u engleskome izdanju iz 2023. godine odnose se, primjerice, na 16 novih naziva hrvatskih udruga u Novome Zelandu, odnosno proširenje popisa naziva udruga na 87 jedinica, novih 80 naslova u bibliografiji knjiga na kojima se temelji istraživanje, čime se došlo na ukupno 180 jedinica, na jedan novootkriveni naslov serijskih publikacija, pet novih stranica na Facebooku kojima se proširilo poglavlje o društvenim mrežama, 45 novih referenci u popisu konzultirane literature, više od 10 novih grafičkih prikaza te drugačiji raspored QR kodova po poglavljima knjige, koji donose prošireni internetski sadržaj.

Prvo poglavlje koje je u hrvatskome izdanju imalo fokus na geografskim, političkim i gospodarskim obilježjima Novoga Zelanda, ažurirano je s najnovijim dostupnim statističkim podacima te je po istome principu prošireno s novim dijelom u kojemu se predstavljaju obilježja geopolitičkih i gospodarskih prilika u Hrvatskoj, kako bi se čitateljima, posebice izvan Hrvatske, pružio potpuni uvid u kontekst i socijalne uvjete života na hrvatskim prostorima u prošlosti i danas.

U drugom i trećem poglavlju prikazuju se migracijski putevi Hrvata u Novi Zeland, od ranih dolazaka (19. stoljeće) do 1945. godine, popraćeni analizom izdanja njihovih novina, časopisa, knjiga te analizom informacijskih i komunikacijskih potreba i procesa. Važan segment ove knjige doprinosi su na području analize usmene tradicije, pisane komunikacije i društvenih okupljanja prvih hrvatskih useljenika u Novome Zelandu. Čitatelja se kroz društveno-povijesnu kontekstualizaciju uvodi u središnji dio tih dvaju poglavlja, a to su iscrpni prikazi hrvatskih novina *Bratska sloga*, *Napredak* i *Zora* iz razdoblja do kraja Prvoga svjetskog rata, odnosno *Novi Svijet*, *The United Front*, *Jedinstvo* i *Slavenski glasnik* do kraja Drugoga svjetskog rata. Za određene naslove navedenih novina detaljno je analizirana nakladnička politika u vidu opisa tehničkih odlika, uredničkih prilika, ciljeva i koncepata. Ta dva poglavlja sadrže manje izmjene u odnosu na hrvatsko izdanje knjige, a izmjene se odnose na nove spoznaje o tim temama, koje su pronađene u naknadno konzultiranim publikacijama i informacijama prikupljenima u kasnijim fazama terenskih istraživanja, ali i neformalnim druženjem s pripadnicima hrvatske zajednice u Novome Zelandu i Australiji.

U četvrtom poglavlju autorice analiziraju položaj novozelandskih Hrvata, obilježja njihove komunikacije i informacijsko-komunikacijska sredstva nakon Drugoga svjetskog rata pa sve do suvremenoga doba. To je poglavlje značajnije prošireno u odnosu na hrvatsko izdanje iz 2021. godine jer osim analize *Vjesnika* uključuje i analizu novopronađene serijske publikacije – *Hrvat*, o kojoj se u ranijim fazama projekta znalo samo preko sekundarnih izvora, no 2022. godine u okviru rada na projektu „Hrvatski iseljenički tisak“, u Nacionalnim arhivima

Australije u Canberri istraživačice su došle do primarnih izvora i novih informacija o tim novinama. Nadalje je poglavlje prošireno analizama suvremenih biltena hrvatskih udruga i zajednica u Novome Zelandu, koji se u elektroničkom obliku distribuiraju javno ili interno među članovima pojedinih udruga, te je ažurirano s novim naslovima koji su nastali nakon 2020. godine. Isto tako analize svih suvremenih komunikacijskih kanala osuvremenjene su novim podacima, pa su tako ponovljene, proširene i uspoređene analize društvenih mreža (Facebook i Instagram) i različitih mrežnih mjesta koja tematiziraju hrvatsku dijasporu u Novome Zelandu. U novim istraživanjima uočen je i fenomen tzv. obiteljskih knjiga (engl. *family books*), koje predstavljaju oblik sive literature, a primjer su izravnih i primarnih izvora osobne i obiteljske povijesti.

Peto poglavlje sastoji se od odabranih tekstova iz novina s temom (novozelandskih) Hrvata koji su objavljeni u novinama u Hrvatskoj, Novome Zelandu ili Australiji. Iako formalno i idejno to poglavlje nije mijenjano, odnosno izbor tekstova identičan je, upravo to poglavlje predstavlja velik urednički, priređivački i prevoditeljski izazov, posebice u vidu prijevoda izvornih hrvatskih tekstova, pisanih arhaičnim jezikom i stilom. S obzirom na to da dio izabranih tekstova nosi duboku refleksivnu, emotivnu ili ekspresivnu vrijednost jer prenosi potresne poruke, tužne i sretne vijesti, uključujući osobna svjedočanstva, pisma objavljena u novinama ili obavijesti o smrti ili drugim nesretnim događajima, važno je bilo s posebnom pozornošću pri prevođenju očuvati afektivnu vrijednost teksta. Unatoč uredničkoj odluci da se tekstovi prevode na suvremeni engleski jezik, spretnim stilskim izborima uspješno je očuvan ton i stil izvornoga diskursa.

Šesto, ujedno i posljednje poglavlje, sastoji se od znanstveno-istraživačkoga elaborata projekta „Hrvatski iseljenički tisak“ te uz opis ranijih faza projekta, metodoloških strategija, pitanja bibliografskih pristupa i digitalizacijskih procesa, prošireno je i osuvremenjeno novim informacijama iz kasnijih projektnih faza.

Zaključno, ovaj suizdavački projekt i objavljivanje knjige na engleskome jeziku ne samo da svjedoče o važnosti proučavanja nakladničke produkcije i komunikacijskih praksa hrvatske dijaspore i to u kontekstu očuvanje hrvatske baštine i identiteta nego i promiču međunarodno razumijevanje i baštinsku interakciju u širem kontekstu, omogućujući da vrijedne informacije i spoznaje budu dostupne novozelandskoj, australskoj, ali i široj inozemnoj čitateljskoj i znanstvenoj zajednici. Uz pomoć ove publikacije, znanstvene knjige *Their faraway home: The Story of Croats in New Zealand through publications* autorica Ivane Hebrang Grgić i Ane Barbarić, priče i sudbine iseljenika postaju most između hrvatske i novozelandske baštine, integrirajući se u znanstveno-istraživački diskurs te pridonoseći globalnom dijalogu o migracijama i kulturnim interakcijama.

Monika Batur
mobatur@ffzg.unizg.hr